

Η οικολογία της ανάπτυξης:
Η επίδραση του
οικογενειακού πλαισίου

Οι κύριοι τρόποι ανατροφής των παιδιών

Η Μαρία πηγαίνει κρυφά στο δωμάτιο του αδερφού της και ψαχνει να βρεί που αυτός έχει κρύψει τα γλυκά που του έδωσαν χθες στη γιορτή.. Μόλις βρίσκει το τελευταίο μπισκότο μπαίνει στο δωμάτιο η μητέρα. Αν ήσασταν εσείς η μητέρα της Μαρίας ποια από τις παρακάτω αντιδράσεις θα σας φαινόταν πιο λογική;

1. Θα της λέγατε να πάει στο δωμάτιό της και να μείνει εκεί όλη τη μέρα και θα της στερούσατε την αγαπημένη της κουβέρτα, με την οποία κοιμάται κάθε βράδυ

2. Θα της λέγατε ήρεμα ότι αυτό που έκανε δεν ήταν σωστό και ότι δεν θα πρέπει να το ξανακάνει στο μέλλον

3. Θα της εξηγούστε γιατί ο αδερφός της θα στενοχωρηθεί με τη πράξη της αυτή και θα της ζητούσατε ως τιμωρία να πάει στο δωμάτιό της για μία ώρα

4. Θα το αγνοούσατε και θα αφήνατε τα παιδιά να λύσουν μόνο τους το πρόβλημα

Οι κύριοι τρόποι ανατροφής των παιδιών

1. Αυταρχικοί απολυταρχικοί γονείς

2. Παραχωρητικοί γονείς

3. Διαλεκτικοί γονείς

4. Αμέτοχοι/ αδιάφοροι γονείς

1. Αυταρχικοί -απολυταρχικοί γονείς

- ⊗ Ασκούν έλεγχο και επιβάλλουν ποινές, είναι αυστηροί και ψυχροί. Ο λόγος τους είναι νόμος και θεωρούν πολύ σημαντική την αυστηρή, τυφλή υπακοή από τα παιδιά τους. Δεν ανέχονται τη διαφωνία

2. Παραχωρητικοί γονείς

- ⊗ Έχουν ελαστική και ασυνεπή ανατροφοδότηση. Δεν απαιτούν πολλά από τα παιδιά τους και δεν θεωρούν πως έχουν μεγάλο μέρος της ευθύνης για το πώς αυτά θα εξελιχθούν. Ασκούν λίγους ή και καθόλου περιορισμούς ή έλεγχο στη συμπεριφορά των παιδιών τους.

3. Διαλεκτικοί γονείς

- ⊗ Είναι σταθεροί, θέτοντας σαφή και συνεπή όρια. Αν και τείνουν να είναι σχετικά αυστηροί, όπως οι αυταρχικοί – απολυταρχικοί γονείς, εκφράζουν την αγάπη τους και είναι συναισθηματικοί-υποστηρικτικοί. Προσπαθούν να συζητούν με τα παιδιά τους, εξηγώντας τους γιατί θα πρέπει να συμπεριφερθούν με συγκεκριμένο τρόπο, και δίνουν εξηγήσεις για οποιαδήποτε ποινή μπορεί να επιβάλλουν. Επίσης, ενθαρρύνουν τα παιδιά τους να είναι ανεξάρτητα.

4. Αμέτοχοι/ αδιάφοροι γονείς

- ⊗ Δεν δείχνουν σχεδόν κανένα ενδιαφέρον για τα παιδιά τους, αλλά υιοθετούν μια αδιάφορη και απορριπτική συμπεριφορά. Είναι συναισθηματικά απόμακροι και θεωρούν ότι ο ρόλος τους περιορίζεται μόνο στην παροχή τροφής, ρούχων και στέγης στο παιδί. Στην πιο ακραία του μορφή, οι γονείς παραλούν ή κακοποιούν το παιδί

ΜΟΡΦΕΣ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΙΚΩΝ ΣΧΕΣΕΩΝ ΓΟΝΕΣ ΠΑΙΔΙΟΥ

- ⊗ Απόρριψη
- ⊗ Υπερπροστασία, υπερβολικοί περιορισμοί
- ⊗ Υπερβολική υποχώρηση και επιείκεια
- ⊗ Εξωπραγματικές απαιτήσεις
- ⊗ Αυταρχισμός
- ⊗ Αποτυχία επικοινωνίας

ΜΟΡΦΕΣ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΙΚΩΝ ΣΧΕΣΕΩΝ ΓΟΝΕΣ ΠΑΙΔΙΟΥ

Απόρριψη

- ⊗ Παραμέληση και στέρηση αγάπης και στοργής, έλλειψη ενδιαφέροντος για τις δραστηριότητες του παιδιού, αυστηρές και άδικες τιμωρίες, βάνανυση μεταχείριση
- ⊗ Το παιδί νοιώθει ανασφάλεια, υποτιμά τον εαυτό του, γίνεται επιθετικό, έχει μειωμένη κρίση, νοιώθει μοναξιά, αδυναμία για σωστή συναισθηματική συναλλαγή

Υπερπροστασία, υπερβολικοί περιορισμοί

- ⊗ Οδηγεί στην ανεπαρκή ανάπτυξη της αυτονομίας, στην εξάρτηση από τους άλλους, σε απωθημένη επιθετικότητα και μειωμένη επιδίωξη πνευματικών στόχων

ΜΟΡΦΕΣ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΙΚΩΝ ΣΧΕΣΕΩΝ ΓΟΝΕΣ ΠΑΙΔΙΟΥ

Υπερβολική υποχώρηση και επιείκεια

- ⊗ Όταν ικανοποιούνται όλες οι επιθυμίες και οι ιδιοτροπίες ενός παιδιού μπορεί να γίνει απερίσκεπτο, κακομαθημένο, εγωιστικό ή απαιτητικό με αποτέλεσμα να αντιμετωπίσει δυσκολίες προσαρμογής στην μετέπειτα ζωή του

Εξωπραγματικές απαιτήσεις

- ⊗ Όταν υπάρχει διαρκής πίεση προς το παιδί για επίτευξη υψηλών στόχων, ιδίως όταν αυτοί ξεπερνούν τις ικανότητές του, απογοητεύεται και αναπτύσσει χαμηλή αυτοεκτίμηση. Όταν οι στόχοι αφορούν θέματα ηθικής δημιουργούνται συναισθήματα ενοχής και υποτίμησης.
- ⊗ Συμβάλλουν στην ανάπτυξη μιας δύσκαμπτης προσωπικότητας

ΜΟΡΦΕΣ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΙΚΩΝ ΣΧΕΣΕΩΝ ΓΟΝΕΣ ΠΑΙΔΙΟΥ

Αυταρχισμός

- ⊗ Η αυστηρή πειθαρχία προκαλεί μίσος και φόβο προς το γονέα
- ⊗ Παραβλάπτει τη δημιουργία εσωτερικού αυτοελέγχου
- ⊗ Οι σωματικές τιμωρίες προκαλούν επιθετικότητα και τάση για επαναστατικότητα και αντίσταση

Αποτυχία επικοινωνίας

- ⊗ Η έλλειψη ενθάρρυνσης και αναγνώρισης και η μη ανταπόκριση στις απορίες του παιδιού δυσκολεύει τη νοητική & ψυχολογική ανάπτυξη του παιδιού,
- ⊗ Στην εφηβεία ενδέχεται να οδηγήσει σε υπερβολική εξάρτηση από συνομηλίκους, παραβατική συμπεριφορά ή χρήση ουσιών

Επηρεάζει η μέθοδος ανατροφής των γονέων
την συμπεριφορά των παιδιών;

⊗ Τα παιδιά των
αυταρχικών/απολυταρχικών
γονέων είναι συνήθως εσωστρεφή
και λιγότερο κοινωνικά. Δεν είναι
πολύ φιλικά και δείχνουν ανήσυχα
όταν βρίσκονται με συνομηλίκους.
Τα κορίτσια αυτών των γονέων
είναι ιδιαίτερα εξαρτημένα από
τους γονείς, ενώ τα αγόρια είναι
ασυνήθιστα εχθρικά.

⊗ Τα παιδιά των παραχωρητικών γονέων μοιάζουν από πολλές απόψεις με αυτά των αυταρχικών γονέων. Τείνουν να είναι εξαρτημένα, με αρνητικό συναίσθημα και μειωμένες κοινωνικές δεξιότητες και αυτό-έλεγχο.

⊗ Τα παιδιά των διαλεκτικών γονέων έχουν την καλύτερη εξέλιξη. Είναι ανεξάρτητα, φιλικά με τους συνομηλίκους, διεκδικητικά και συνεργατικά. Εμφανίζουν ισχυρά κίνητρα για επιτυχία και είναι σε γενικές γραμμές επιτυχημένα και αρεστά στους άλλους. Ρυθμίζουν τη συμπεριφορά τους με αποτελεσματικό τρόπο, τόσο ως προς τις σχέσεις τους με τους άλλους, όσο και ως προς τη συναισθηματική τους αυτορρύθμιση.

Υποστηρικτική γονεϊκή πρακτική

- ⊗ χαρακτηριστική κάποιων διαλεκτικών γονέων.
Περιλαμβάνει συναισθηματική ζεστασιά, προδρομική διδασκαλία, ήρεμη συζήτηση σε περιστάσεις επιβολής πειθαρχίας και ενδιαφέρον και συμμετοχή στις δραστηριότητες των παιδιών με τους συνομιλήκους τους. Τα παιδιά των γονέων αυτών έχουν την καλύτερη προσαρμογή και καλύτερα ψυχολογικά εφόδια για την αντιμετώπιση μελλοντικών δυσκολιών

⊗ Τα παιδιά των αμέτοχων γονέων έχουν τη δυσμενέστερη εξέλιξη. Η απουσία συμμετοχής των γονέων διαταράσσει σε σημαντικό βαθμό τη συναισθηματική τους ανάπτυξη, καθώς τα κάνει να νοιώθουν ότι δεν τα αγαπούν, ενώ παρεμποδίζεται και η σωματική και η γνωστική τους ανάπτυξη.

Ευρήματα από ελληνικές έρευνες

⊗ η έλλειψη γονικής φροντίδας και η υπερπροστασία συνδέονται με χαρακτηριστικά προσωπικότητας, όπως η χαμηλή αυτοεκτίμηση, η εσωστρέφεια και η συναισθηματική αστάθεια (Avagianou, & Zafiropoulou, 2008),

⊗ ο τρόπος με τον οποίο οι γονείς ελέγχουν τη συμπεριφορά των παιδιών τους διαφέρει ανάλογα με το φύλο του γονιού (πατέρας, μητέρα) και συσχετίζεται με την αυτοαντίληψη των εφήβων (Ζαφειροπούλου, Ρούση & Σωτηρίου, 1999).

⊗ η συχνότητα της χρήσης τιμωριών και αρνητικών ενισχύσεων καθώς και της έλλειψης γονικής ανταπόκρισης σχετιζόταν αντιστρόφως ανάλογα τόσο με τη χρήση θετικών ενισχύσεων όσο και με τις αναφορές των δασκάλων σχετικά με την επίδοση του παιδιού (Mellon & Moutavelis, 2009).

⊗ οι γονείς που συνδύαζαν την αποδοχή και την εμπλοκή με την αυστηρότητα και την επίβλεψη είχαν λιγότερο αναβλητικά παιδιά, ενώ το αντίθετο συνέβαινε στην περίπτωση των γονιών με αυταρχικό στυλ διαπαιδαγώγησης.

⊗ Στην περίπτωση των κοριτσιών, το γονικό στυλ της μητέρας επηρέαζε την αναβλητικότητα τους μέσω της θετικής του σχέσης με την αίσθηση της αυτοαξίας τους, ενώ το γονικό στυλ του πατέρα επηρέαζε άμεσα την αναβλητικότητα των κοριτσιών, χωρίς τη διαμεσολάβηση του εαυτού. Δεν βρέθηκαν παρόλα αυτά συσχετίσεις μεταξύ του γονικού στυλ, της αυτοαξίας και της αναβλητικότητας των αντρών (Pychyl, Coplan, & Reid, 2002).

⊗ οι αυταρχικοί γονείς είχαν κόρες που ανέβαλαν την λήψη αποφάσεων, ενώ το δημοκρατικό στυλ διαπαιδαγώγησης συνδεόταν αρνητικά με την τάση των κοριτσιών να αναβάλουν τη λήψη αποφάσεων ή τη δυσκολία στην έναρξη και την ολοκλήρωση κάποιου έργου

⊗ Οι γονείς που ακολουθούν δημοκρατικές διαδικασίες ελέγχου και κρατούν μια αυθεντική στάση έναντι των παιδιών τους, τα βοηθούν να αναπτύξουν θετικές αυτοαντιλήψεις και υψηλή αυτοεκτίμηση, ενώ ο αυταρχικός έλεγχος συμπεριφοράς φαίνεται να οδηγεί στα αντίθετα αποτελέσματα (Ζαφειροπούλου, Ρούση & Σωτηρίου, 2003).

⊗ Σε μια άλλη έρευνα που εξέτασε τις συνέπειες της υπερπροστατευτικής στάσης του πατέρα σε ελληνικό πληθυσμό βρέθηκε ότι αυτή συσχετίζεται θετικά με την επιθετικότητα και την εκδήλωση επικίνδυνων συμπεριφορών, κάτι που υποδεικνύει ότι οι γονείς αυτοί αδυνατούν να επιβάλλουν σαφή όρια στα παιδιά τους, με αποτέλεσμα η διαδικασία του ελέγχου των παρορμήσεων, η οποία είναι απαραίτητη για την υλοποίηση των προθέσεων και την αποφυγή εκδήλωσης της αναβλητικής συμπεριφοράς, να μην αναπτύσσεται επαρκώς σε αυτά τα παιδιά.

⊗ τα παιδιά που είχαν στοργικό πατέρα είχαν μεγαλύτερη ενσυναίσθηση συγκριτικά με αυτά που είχαν υπερπροστατευτικό πατέρα, κάτι που επίσης δείχνει τη μεγάλη σημασία της συναισθηματικής εμπλοκής των γονιών στην ανάπτυξη συναισθηματικών δεξιοτήτων στα παιδιά (Γιοβαζολιάς, Κουρκούτας & Μητσοπούλου, 2009).

το δυσλειτουργικό οικογενειακό περιβάλλον, το οποίο χαρακτηρίζεται από υπερεμπλοκή του κάθε μέλους στη ζωή των υπολοίπων, καθώς επίσης και από έλεγχο των δραστηριοτήτων τους - φαινόμενο αρκετά συχνό στον ελληνικό χώρο - παραβιάζει την ικανότητα των νεαρών ατόμων να εντοπίζουν και να εκφράζουν τα συναισθήματά τους, καθώς αυτό θα ήταν απειλητικό για την σταθερότητα της οικογένειας, με αποτέλεσμα αυτά να καταφεύγουν σε δυσλειτουργικούς τρόπους αντιμετώπισης, όπως η εκδήλωση διαταραχών διατροφής (Giovozolias, Manioro, Papachristodoulou&Mitsopoulou, 2008) και η χρήση ουσιών (Γιοβαζολιάς, 2008), ως ένα μέσο να ασκήσουν έλεγχο στη ζωή τους.

Το μέγλωμα των παιδιών είναι μια σύνθετη υπόθεση. Τα συστήματα ταξινόμησης της συμπεριφοράς των γονιών είναι χρήσιμα, δεν αποτελούν όμως μια αλάνθαστη συνταγή επιτυχίας. Πολλά παιδιά αυταρχικών και παραχωρητικών γονέων έχουν ικανοποιητική ανάπτυξη.

Η συμπεριφορά των γονέων δεν είναι απόλυτα σταθερή-ορισμένες φορές οι γονείς αλλάζουν την προσφιλή τους στρατηγική και υιοθετούν μια άλλη. Κάθε στρατηγική μπορεί να είναι πιο κατάλληλη, ανάλογα με τις συγκεκριμένες συνθήκες.

Ο ρόλος των αδερφών

- ⊗ Τα αδέρφια επιδρούν το ένα στην ανάπτυξη του άλλου
- ⊗ Ο ρόλος των αδερφών στην κοινωνικοποίηση είναι πιο έντονος στις αγροτικές κοινωνίες, όπου τα μεγαλύτερα αδέρφια φροντίζουν τα μικρότερα, αλλά και σε συγκεκριμένες κουλτούρες (π.χ. αφροαμερικάνικη).
- ⊗ Οι σχέσεις των αδερφιών χαρακτηρίζονται από αμιθυμία

Ο ρόλος των αδερφών

- ⊗ Έχει βρεθεί ότι το φύλο και η ηλικία επηρεάζει τη μορφή της αδερφικής σχέσης (στενή ή συγκρουσιακή): υψηλότερα επίπεδα υψηλής σχέσης υπήρχαν ανάμεσα σε αδερφές, παρά σε αδερφούς ή σε αδερφό με αδερφή.
- ⊗ Η σχέση των αδερφών διαφορετικού φύλου αμβλυνόταν με το χρόνο-πιθανότατα λόγω του διαχωρισμού των φύλων-και ενισχυόταν ξανά στην εφηβεία, ενώ η σχέση μεταξύ αδεριών του ίδιου φύλου παραμένει σταθερή.
- ⊗ Οι συγκρούσεις των αδερφών μειώνονται στην εφηβεία. Είναι πιο έντονες όταν υπάρχουν συγκρούσεις μεταξύ των γονιών, σε περιπτώσεις διαζυγίου και όταν το ένα ή και τα δύο αδέρφια είναι αγόρια
- ⊗ Η αδερφική σχέση παρέχει ένα πλαίσιο διδασκαλίας και μάθησης, δημιουργείται στα πλαίσιά της μια ζώνη επικείμενης ανάπτυξης

Ποικιλομορφία οικογενειών

Μερικά επιδημιολογικά στοιχεία για τη
σύγχρονη οικογένεια

- ⊗ Στις Η.Π.Α. το 50% των γάμων καταλήγουν σε διαζύγιο (Cherlin, 1992, αναφ. στο Epstein & Baucom, 2003)
- ⊗ Το 50% από αυτά τα διαζύγια συμβαίνει στα 2 με 3 πρώτα χρόνια του έγγαμου βίου.
- ⊗ Το 20% των ζευγαριών που παραμένουν παντρεμένα βρίσκεται σε κρίση, χωρίς να περιλαμβάνονται τα ζευγάρια που χωρίζουν, χωρίς να έχουν προβεί σε κάποια μορφή επίσημης δέσμευσης, όπως ο γάμος (Baucom, Epstein, Rankin & Burnett, 1996, αναφ. στο Epstein & Baucom, 2003).

- Στην Αγγλία, 1 στους 3 γάμους καταλήγει σε διαζύγιο, ενώ διάφοροι ερευνητές στις Η.Π.Α., στην Αγγλία και στην Σουηδία βρήκαν ότι σε ένα 50% των γάμων, ιδίως τα 8 πρώτα χρόνια του έγγαμου βίου, εμφανίζονται σοβαρές δυσκολίες προσαρμογής, με παράλληλη ύπαρξη καταθλιπτικών, κυρίως, ή και άλλης ψυχολογικής μορφής συμπτωμάτων στο ένα ή και στους δύο συντρόφους (Γιωσαφάτ, 2008).
- Ο Γιωσαφάτ (2008), συνοψίζοντας τα ευρήματα των παραπάνω ερευνών υπογραμμίζει ότι οι ευτυχισμένοι γάμοι ανέρχονται σε ένα 20%-30%, σε ένα 40%-50% των γάμων ο ένας ή και οι δύο σύζυγοι θεωρούν το γάμο τους λίγο ως πολύ αποτυχημένο, και σε ένα 20%-40% επικρατούν περίοδοι δυστυχίας.

Η ελληνική πραγματικότητα

⊗ Στην Ελλάδα, παρόλο που έχει παρατηρηθεί αύξηση του συνολικού ποσοστού των διαζυγίων, από 0.4 ανά 1000 άτομα πληθυσμού το 1970, σε 0.9 ανά 1000 άτομα το 1998, το ποσοστό των διαζυγίων παραμένει μαζί με αυτό της Ιταλίας από τα χαμηλότερα της Ευρώπης (Symeonidou & Mitsopoulos, 2003).

- ⊗ παρόλο που σύμφωνα με τα στοιχεία έρευνας που έγινε από τη Eurostat το 1995, τόσο ο αριθμός των γάμων, όσο και ο αριθμός των γεννήσεων, έχει μειωθεί, το ποσοστό των γεννήσεων παραμένει υψηλότερο από αυτό του ευρωπαϊκού μέσου όρου, ενώ το ποσοστό των μονογονεϊκών οικογενειών είναι το χαμηλότερο της Ευρώπης, υποδεικνύοντας μια στενή σχέση μεταξύ του γάμου και της τεκνοποίησης (Mylonas Gari, Giotsa, Pavlopoulos, & Panagiotopoulou, 2006).

οικογενειακές αξίες

- ⊗ σε έρευνα που εξέτασε της οικογενειακές αξίες, 96% του δείγματος των αντρών και των γυναικών ηλικίας 18-49 ετών ασπαζόταν την αξία ότι «θα ήταν καλό αν στο μέλλον δινόταν περισσότερη έμφαση στην οικογενειακή ζωή».
- ⊗ Παρόλα αυτά, η πρώτη σχέση –είτε στα πλαίσια γάμου είτε έξω από αυτά – ήταν πιο πιθανό να καταλήξει σε χωρισμό σε γυναίκες μικρότερης ηλικίας, και μάλιστα τα ποσοστά αυτά ήταν αντιστρόφως ανάλογα της ηλικίας τους (π.χ. 17.4% σε γυναίκες ηλικίας 20-24 ετών, 9.7% σε γυναίκες 25-29 ετών και μόνο 2.4% σε γυναίκες 45-49 ετών)
- ⊗ παρόλο που ο θεσμός του γάμου είναι αρκετά ισχυρός στην ελληνική κοινωνία, οι σχέσεις σε νεώτερες ηλικίες είναι πιο εύθραυστες και επομένως πιο πιθανό να καταλήξουν σε χωρισμό (Symeonidou και Mitsopoulos, 2003)

Σύμφωνα με τον Γιωσαφάτ (2008), η δυσαρμονία του συζυγικού ζεύγους αποτελεί μια από τις αιτίες δημιουργίας υποχονδριακών ψυχοσωματικών διαταραχών και συντελεί στην δημιουργία σχεδόν κάθε ψυχικής διαταραχής του παιδιού και του μελλοντικού ενήλικα.

⊗ τα παιδιά που προέρχονται από γάμους που αντιμετωπίζουν συζυγικά προβλήματα είναι πιο πιθανό να υποφέρουν από αγχώδεις διαταραχές, κατάθλιψη, προβλήματα διαγωγής και διαταραγμένη σωματική υγεία (Gurman & Fraenkel, 2002).

Οικογένειες μεταναστών

- ⊗ Τα πρότυπα γονικής πρακτικής βασίστηκαν κυρίως στη μελέτη γονιών μεσέας τάξης και ίσως να μην εφαρμόζονται σε άλλους εθνοτικούς πληθυσμούς
- ⊗ Παρατηρούνται μεγάλες διαφορές μεταξύ των διαφόρων εθνοτήτων στην αξία που δίνουν στη μόρφωση
- ⊗ Οι γονείς πιστεύουν ότι η μετανάστευση θα παρέχει αυξημένες ευκαιρίες στα παιδιά τους, όμως πολλές οικογένειες μεταναστών βιώνουν σημαντική επιδείνωση της οικονομικής και κοινωνικής τους κατάστασης.

Μονογονεϊκές οικογένειες

- ⊗ Περίπου τα μισά από τα παιδιά που γεννιούνται στις ΗΠΑ θα περάσουν τουλάχιστον ένα μέρος της παιδικής τους ηλικίας σε μονογονεϊκή οικογένεια
- ⊗ Τα παιδιά που προέρχονται από τέτοιες οικογένειες αναφέρουν πολλά συμπεριφορικά, κοινωνικά και ακαδημαϊκά προβλήματα.

Προβλήματα παιδιών από μονογονεϊκές οικογένειες και πιθανές ερμηνείες

- ⊗ Καθώς πρέπει ένας γονιός να αναλάβει όλους τους ρόλους εντός και εκτός σπιτιού, η επαφή του με το παιδί και η επιτήρηση είναι περιορισμένες, αφήνοντας στο παιδί περισσότερο μη ρυθμιζόμενο χρόνο
- ⊗ Λιγότεροι οικονομικοί πόροι και μεγαλύτερη οικονομική ένταση, μεγαλύτερη έκθεση στη φτώχεια
- ⊗ Η κρίση και οι τραυματικές συνέπειες του διαζυγίου

Μονογονεϊκές οικογένειες

- ⊗ Σε πολιτισμούς όπου υπάρχει εκταταμένη οικογένεια και λιγότερο στίγμα, οι συνέπειες είναι λιγότερο αρνητικές
- ⊗ Όταν δεν έχει προηγηθεί γάμος και συμβίωση το παιδί δεν εκτείθεται στις τραυματικές συνέπειες του διαζυγίου και οι μητέρες είναι πιο αφοσιωμένες στη μη συμβατική δομή οικογένειας καθώς ήταν επιλογή τους

Ομοφυλόφυλοι γονείς

- ⊗ Ο αριθμός των ομοφυλοφυλων οικογενειών όλο και αυξάνεται να και υπάρχει έλλειψη σχετικών αξιόπιστων ερευνών
- ⊗ Ορισμένοι γονείς αποκτούν τα παιδιά τους έχοντας δημιουργήσει πιο πριν μια ετεροόφυλη σχέση, ενώ πιο πρόσφατα μπορεί να μεγαλώνουν παιδιά που έχουν υιοθετήσει ή έχουν αποκτήσει μέσω τεχνητής γονιμοποίησης ή παρένθετης μητέρας

- ⊗ Τα παιδιά των ομοφυλόφυλων ζευγαριών έχουν συγκρίσιμη συναισθηματική, κοινωνική και διανοητική ανάπτυξη με αυτά των ετερόφυλων ζευγαριών
- ⊗ Είναι πιο ανεκτικά σε πειραματισμούς με το ίδιο φύλο και ίσως είναι πιο πιθανόν να αναπτύξουν ομοφυλοφιλική ταυτότητα συγκριτικά με τα παιδιά που μεγαλώνουν με ετερόφυλους γονείς

Ομοφυλόφυλοι γονείς

- ⊗ Ομοφυλόφιλοι γονείς: Οι ομοφυλόφιλες μητέρες δέχονται τις περισσότερες διακρίσεις, και κινδυνεύουν να χάσουν την κηδεμονία των παιδιών τους, παρόλο που δεν υπάρχουν στοιχεία που να αποδεικνύουν ότι επηρεάζεται αρνητικά η σεξουαλικότητα ή η ταυτότητα φύλου του παιδιού, ή ότι οι μητέρες αυτές είναι πιο συναισθηματικά ασταθείς και ανίκανες να αναλάβουν γονικό ρόλο. Υπάρχουν επίσης ενδείξεις ότι οι ομοφυλόφιλοι πατέρες μπορούν να παρέχουν ένα θετικό οικογενειακό υπόβαθρο
- ✓ Στόχος της οικογενειακής θεραπείας θα πρέπει να είναι η διευκόλυνση των μελών της οικογένειας να περάσουν ομαλά τα διάφορα στάδια της μεταβολής των ρόλων και να αναπτύξουν στρατηγικές για την αντιμετώπιση του στίγματος και της ομοφοβίας (π.χ. να βοηθήσουν παιδιά ομοφυλόφιλων γονέων στην ανάπτυξη της σεξουαλικής τους ταυτότητας, οι τον ομοφυλόφιλο γονέα ή παιδί να αποκαλύψει την ταυτότητά του)

Προϋποθέσεις που βοηθούν στη θετική επίλυση των αναπτυξιακών κρίσεων του Εγώ

Οι «ιδανικοί γονείς»:

1. Εκδηλώνουν ελεύθερα την αγάπη τους προς το παιδί
2. Ενθαρρύνουν την αυτονομία του παιδιού
3. Απαιτούν από αυτό ολοένα και ωριμότερη συμπεριφορά
4. Ο γονέας του ίδιου φύλου είναι κατάλληλο πρότυπο για ταύτιση

(Παρασκευόπουλος, 1982)